

całej wspólnoty Kościoła. Autor wykorzystał w książce bogatą bibliografią przedmiotu. Nadto ukazał, jak ważna jest relacja wiary do sakramentu małżeństwa i jakie są związane z tą rzeczywistością owoce. Niniejsza publikacja omawia prezentowane zagadnienie w sposób ciekawy i twórczy. Napisana jest przystępnym językiem, dzięki czemu może docierać do szerokiego grona odbiorców – zarówno osób zaangażowanych w naukowe badania, pasjonatów tematu, jak też poszczególnych osób pragnących poznać prawosławną teologię i wymowę sakramentu małżeństwa.

Ireneusz Słoma
doktorant w Katedrze Duchowości Liturgicznej
na Wydziale Teologii KUL

Piotr KULBACKI. *Liturgia w formacji człowieka ku wolności. Studium w świetle myśli i dzieła ks. Franciszka Blachnickiego*. Lublin: Polihymnia 2013 ss. 574. ISBN 978-83-7847-106-6.

Powołany do życia przez ks. Franciszka Blachnickiego Ruch Światło-Życie (Ruch Oazowy) jest jedną z pierwszych polskich propozycji odnowy Kościoła zasugerowanej i rozpoczętej przez Sobór Watykański II. Stanowi także ciekawy sposób spojrzenia na liturgię – sposób, w którym mocno podkreśla się, że jest ona rzeczywistością zmieniającą uczestniczącego w niej człowieka, a więc także skutecznym narzędziem formacyjnym.

Ks. Blachnicki w swojej koncepcji wychowawczo-formacyjnej, stojącej u podstaw wspomnianego Ruchu, a także innych dzieł z nim skorelowanych, starał się uwzględnić całego człowieka i zwrócić uwagę na najważniejsze kwestie charakteryzujące osobę ludzką, a więc w jakimś sensie tworzące ją. Zaproponowane przez niego działania miały za zadanie m.in. uświadamiać uczestnikom oaz, że każdy człowiek musi dostrzec pewne wewnętrzne naturalne czynniki oraz pielęgnować je i rozwijać, gdyż właśnie w ten sposób osiągnie naturalny cel i sens swojej egzystencji.

Jednym ze wspomnianych zagadnień kluczowych dla rozumienia człowieka, a zwłaszcza sensu i celu życia ludzkiego oraz możliwości osiągnięcia zrealizowania ich jest wolność osoby ludzkiej, która znalazła stałe miejsce w myśli wspomnianego tu Sługi Bożego: „Problem wolności i wyzwolenia człowieka zawsze stanowił punkt odniesienia zainteresowań i działalności F. Blachnickiego, począwszy od lat młodości, poprzez okres wojenny, a także w jego posłudze kapłańskiej. Wynikające z tych pragnień jego różnorakie zaangażowania pastoralne związane były z tworzeniem dzieł ukierunkowanych na przeobrażenie człowieka i życia społecznego” (s. 28).

Ks. Blachnicki patrzył na wolność szeroko. Stanowiła ona dlań nie tylko warunek realizacji idei narodowych i państwowych (co bywało akcentowane przez wielu

myślicieli tworzących w tym samym czasie), ale była przede wszystkim elementem konstytuującym osoby ludzkiej; wolność dla ks. Blachnickiego to nie tylko niezależność od przymusu, ale – co jest zgodne ze współczesnymi poglądami wielu teologów – możliwość poszukiwania prawdy oraz wyboru dobra w oparciu o prawdę. Oczywiście dlań prawdą było to, że o wolność należy zabiegać i rozwijać ją; trzeba wykonać wiele wysiłku, aby jej nie stracić. Wielu zaś ulega różnym zniewoleniom. Dlatego konieczne są różne działania mające na celu wyzwolenie człowieka.

Tezy dotyczące konieczności dbania o wolność stanęły u źródeł projektów mających na celu propagowanie oraz wspieranie konkretnych dzieł służących wyzwoleniu człowieka. „Wyzwolenie człowieka” było dla ks. Blachnickiego bardzo ważne i dlatego znalazło się nie tylko wśród głównych idei Ruchu Światło-Życie, ale też – i to *expressis verbis* – w nazwach dwu innych dzieł mocno związanych z Oazą, a mianowicie w Krucjacie Wyzwolenia Człowieka i Chrześcijańskiej Służbie Wyzwolenia Narodów (por. s. 26).

Narzędzi do zrozumienia wolności, pielęgnowania jej oraz wzrastania w niej jest wiele. Zostały one szczegółowo opisane w wielu wypowiedziach ks. Blachnickiego. Znaczna część została też włączona do programów wspomnianych wyżej dzieł wychowawczo-formacyjnych. Nie ulega jednak wątpliwości, że szczególne miejsce wśród tych „działań wyzwalających” ma liturgia, a także – co oczywiste – szeroko rozumiana formacja liturgiczna. Analiza spuścizny założyciela Oazy nie pozostawia wątpliwości co do tego, że tak właśnie myślał. Tę tezę potwierdzają badania przeprowadzone przez ks. dra hab. Piotra Kulbackiego, które stały się przyczynkiem do powstania opisywanej tu monografii: „Głównym problemem badawczym niniejszej pracy jest wyzwolenie człowieka dokonane przez Jezusa Chrystusa i aktualizowane w liturgii Kościoła w aspekcie formacji do udziału niej. [...] F. Blachnicki w ramach swych poszukiwań teologicznych i działalności pastoralnej widział w liturgii i formacji liturgicznej podstawowy wymiar prowadzenia człowieka ku wolności. W pracy zostanie podjęta próba odczytania myśli F. Blachnickiego w przekroju wyznaczonym przez historiozbowcze ujęcie wyzwolenia i liturgii Kościoła jako kontynuacji zbawczej misji Jezusa Chrystusa. W tym kontekście należy odczytać rolę liturgii słowa i liturgii sakramentów w procesie wyzwolenia człowieka oraz formacji liturgicznej pochrzcielnego katechumenatu w propozycjach F. Blachnickiego. Ponieważ odkrył on znaczenie metody wyznaczonej przez Obrządek wtajemniczenia chrześcijańskiego dorosłych, które stanowią posoborowy klucz do formacji chrześcijańskiej” (s. 33).

Ks. Piotr Kulbacki to kapłan, liturgista, pracownik naukowy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, a jednocześnie także człowiek mocno związany z Ruchem Światło-Życie. Książka, której jest autorem, stanowi więc nie tylko „prostą naukową analizę” dokumentów oazowych i wypowiedzi ks. Blachnickiego, ale także osobiście przemyślane i przeżyte prawdy teologiczne i egzystencjalne, co bez wątpienia jawi się jako korzystne dla właściwego odczytania myśli założyciela Ruchu Oazowego.

Swoje dociekania ks. Piotr Kulbacki zawarł w pięciu rozdziałach, których tytuły

(oraz tytuły paragrafów) brzmią następująco: Wyzwolenie człowieka w centrum misji i zbawczego dzieła Jezusa Chrystusa (Oczekiwanie misji Jezusa Chrystusa; Misterium Wcielenia i życia Chrystusa służbą dla wyzwolenia człowieka; Misterium Paschalne Chrystusa wypełnieniem misji wyzwolenia człowieka); Wyzwolenie człowieka misją Kościoła (Kościół kontynuacja wyzwalającej misji Chrystusa; Liturgia aktualizacją wydarzenia zbawczego; Udział w liturgii eklezjalną drogą wyzwolenia); Słowo Boże w liturgicznej formacji wolnego człowieka (Wyzwalający charakter Słowa Bożego; Formacyjny wymiar Liturgii Słowa Bożego); Sakramenty w procesie formacji wolnego człowieka (Sakramenty inicjacji chrześcijańskiej w formacji wolnego człowieka; Eucharystia sakramentem wyzwolenia; Inne sakramenty w kształtowaniu wolnego chrześcijanina); Deuterokatechumenat mistagogią człowieka wolnego (Deuterokatechumenat jako mistagogia; Mistagogiczny charakter celebracji Słowa Bożego; Mistagogia sakramentalna w deuterokatechumenacie).

Oprócz głównego korpusu cenną częścią publikacji jest bibliografia, która zajmuje niemal pięćdziesiąt stron. Warto zauważyć, że obok typowych dla opracowań z zakresu liturgiki źródeł (m.in. dokumenty Kościoła i księgi liturgiczne) znalazł się tam bogaty wykaz dzieł ks. Franciszka Blachnickiego.

Omawiana książka jest interesującą propozycją oryginalnego spojrzenia na liturgię. Bez wątpienia może stanowić ciekawą lekturę dla znawców liturgiki i teologii, zwłaszcza pastoralnej, ale też dogmatycznej (sakramentologii), a także dla duszpasterzy czy liderów grup religijnych, którzy chcą jak najpełniej urzeczywistnić w swojej pracy, a w konsekwencji w życiu osób powierzających się ich pasterskiej czy formacyjnej opiece oraz kierownictwu prawdę, że liturgia jest nie tylko szczytem, ale i źródłem prawdziwie chrześcijańskiej egzystencji (por. KL 10).

Michał Wyrostkiewicz
Katedra Historii Liturgii KUL